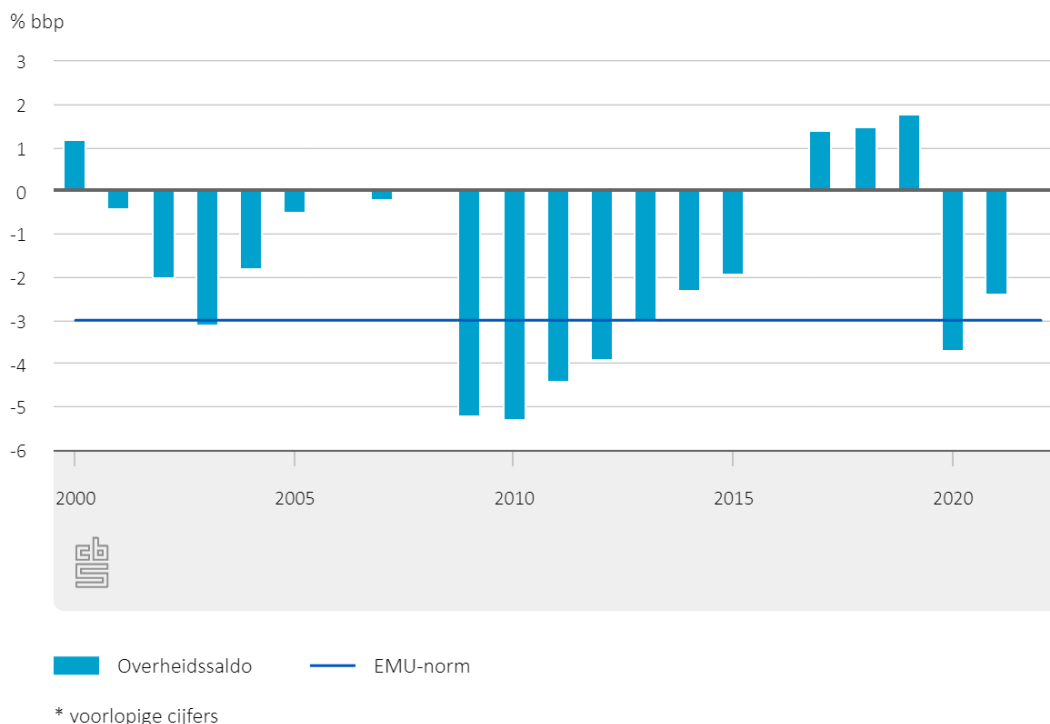

Inkomsten en uitgaven overheid over 2022 bijna in evenwicht

De overheid realiseerde over 2022 een licht overschot van 0,1 miljard euro. Een jaar eerder was er nog een tekort van 20 miljard euro, oftewel 2,4 procent van het bruto binnenlands product (bbp). De schuld van de overheid steeg in 2022 met 31 miljard euro. Als percentage van het bbp daalde de schuld met 1,5 procentpunt, waarmee de schuldquote eind 2022 uitkwam op 51,0 procent. Dit meldt het CBS op basis van de eerste, voorlopige cijfers over de overheidsfinanciën van 2022.

Het overheidssaldo en de overheidsschuld zijn de belangrijkste indicatoren voor de toestand van de overheidsfinanciën <Overheidssaldo en overheidsschuld>. De Europese normen <Europese schuldnorm en buitensporige-tekortenprocedure> hiervoor zijn een maximaal tekort van 3 procent en een maximale schuld van 60 procent van het bbp. Door de uitzonderlijke omstandigheden heeft de Europese Commissie de begrotingsregels tijdelijk opgeschort. Ondanks de naweeën van de coronacrisis en het uitbreken van de energiecrisis, die in 2022 tot extra uitgaven leidden, kwam zowel het saldo van inkomsten en uitgaven als de schuld verder onder de Europese normen < Officiële raming> te liggen.

Overheidssaldo

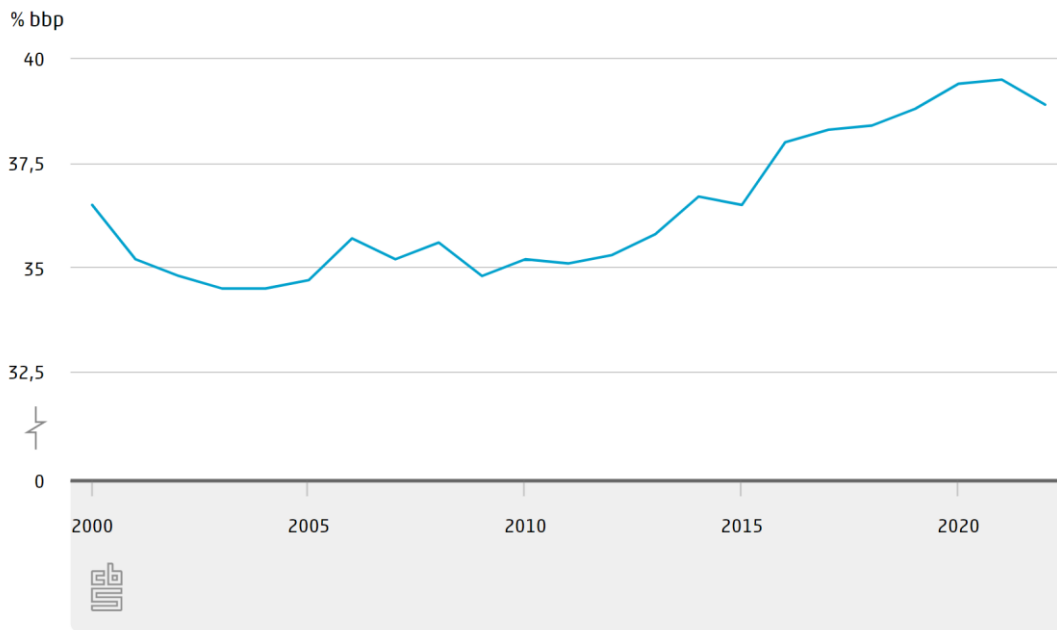
Inkomsten 10 procent gestegen

De overheidsinkomsten namen afgelopen jaar met 10 procent toe vergeleken met 2021. Deze sterke toename is volledig in lijn met de stijging van het bbp van 10 procent. De inkomsten van de overheid stijgen en dalen in het algemeen mee met het bbp. De inkomstenquote <inkomstenquote> lag de afgelopen 20 jaar iets boven de 40 procent van het bbp, waarbij in de afgelopen jaren een lichte toename zichtbaar is.

Van de 39 miljard euro aan hogere inkomsten kwam 28 miljard euro uit belastingen en premies. De eenmalige solidariteitsbijdrage geheven op overwinsten van bedrijven in de fossiele sector droeg voor ruim 6 miljard euro hieraan bij. De toename van de overige inkomsten met 11 miljard euro zat voornamelijk in hogere aardgasbaten via het overheidsbedrijf Energie Beheer Nederland (EBN) <EBN>.

De opbrengsten uit belastingen en premies als percentage van het bbp zijn het afgelopen jaar iets gedaald. Dat was vooral het gevolg van de lagere energiebelasting. De collectievelastendruk <collectievelastendruk> daalde in 2022 met 0,6 procentpunt tot 38,9 procent. De afgelopen jaren was de collectievelastendruk juist toegenomen, van 36,5 procent in 2015 naar 39,5 procent in 2021.

Belasting- en premiedruk

* voorlopige cijfers

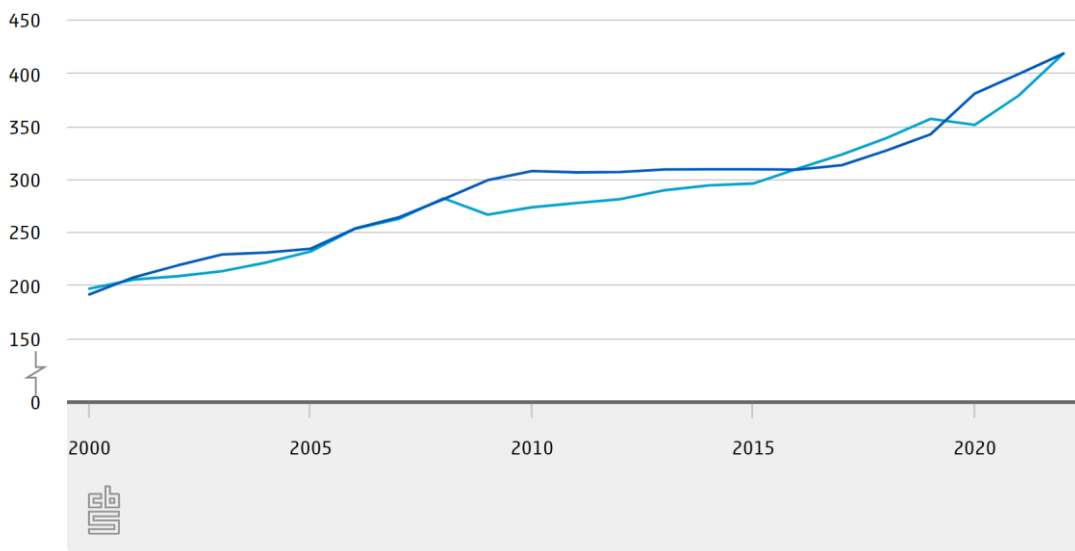
Minder uitgaven door corona, toch meer uitgaven in 2022

De uitgaven van de overheid over 2022 namen ten opzichte van 2021 met 19 miljard euro toe, oftewel 5 procent. Enerzijds waren er minder uitgaven aan coronamaatregelen dan het jaar ervoor. Dit is het duidelijkst zichtbaar in de subsidies, die met bijna 14 miljard euro afnamen. Anderzijds namen de overheidsuitgaven toe door verschillende oorzaken, leidend tot onder meer hogere zorguitgaven en meer uitgaven aan beloning van overheidspersoneel. Sommige maatregelen van de overheid om gezinnen, bedrijven en instellingen door de energiecrisis heen te helpen drukten zwaar op de begroting. De inkomensoverdrachten aan gezinnen stegen zo met ruim 3 miljard euro als gevolg van de 190 euro compensatie voor de energierekening in november en december. De energietoeslag aan gezinnen met lage inkomens kostte bijna 2 miljard euro. Vermeldenswaard zijn de 6 miljard euro hogere betaalde belastingen over 2022. Dit heeft te maken met de belastingen die het overheidsbedrijf EBN, onderdeel van de sector overheid in de CBS-statistieken, over zijn winsten aan de Staat moet afdragen.

Inkomsten en uitgaven overheid

mld euro

— Inkomsten — Uitgaven

* voorlopige cijfers

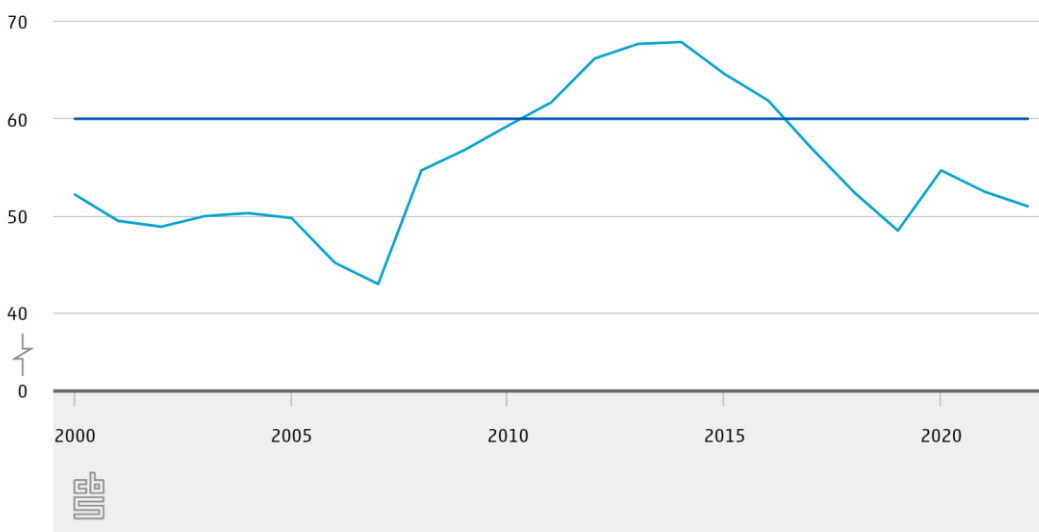
Schuld gedaald naar 51 procent van het bbp

De overheidsschuld nam in 2022 met 31 miljard euro toe ondanks het feit dat de inkomsten en uitgaven over 2022 nagenoeg in evenwicht waren. De oorzaak hiervan is onder meer <verschil tussen saldo en toename schuld> dat een deel van het opgehaalde geld is gestald op bankrekeningen en deposito's, waarvan de stand eind 2022 ruim 12 miljard euro hoger was dan eind 2021. De overheidsschuld als percentage van het bbp <schuldquote> kwam eind 2022 uit op 51,0 procent. Dit is 1,5 procentpunt lager dan eind 2021, toen de schuldquote 52,5 procent bedroeg. Deze afname kwam doordat het bbp in 2022 veel harder steeg dan de schuld in euro's.

Schuldquote

% bbp

— Schuldquote — EMU-normen

* voorlopige cijfers

Bronnen

- StatLine - [Overheidsfinanciën; kerncijfers](#)
- StatLine - [Saldo en schuld; overheidssectoren](#)

Relevante links

- Kwartaalmonitor - [Overheidsfinanciën, vierde kwartaal](#)

Technische toelichting/ Links

Overheidssaldo en overheidsschuld

Het overheidssaldo (ook wel EMU-saldo genoemd) is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de overheid. Inkomsten en uitgaven worden daarbij geboekt in het jaar dat economische waarde tot stand komt, gewijzigd wordt of verloren gaat, of wanneer een recht dan wel verplichting ontstaat, veranderd wordt of wordt geannuleerd. Zijn er meer uitgaven dan inkomsten, dan spreekt men ook wel van 'het overheidstekort' of 'het begrotingstekort'.

De overheidsschuld (ook wel EMU-schuld genoemd) is de schuld van de overheid gewaardeerd tegen nominale waarde (niet op marktwaarde). De zogenaamde handelskredieten en transitorische posten worden niet in de schuld meegenomen. De onderlinge schulden tussen de Nederlandse overheden tellen ook niet mee.

De gegevens in dit nieuwsbericht zijn samengesteld op basis van de Europese richtlijnen voor het samenstellen van de nationale rekeningen (ESR2010) en de aanvullende Europese regels voor het bepalen van overheidstekort en overheidsschuld.

Schuldquote

De overheidsschuld als percentage van het bbp wordt ook wel de schuldquote genoemd.

Inkomstenquote

De overheidsinkomsten als percentage van het bbp wordt ook wel de inkomstenquote genoemd.

Collectievelastendruk

De inkomsten uit belastingen en wettelijke premies ontvangen door de Nederlandse overheid worden de collectieve lasten genoemd. In dit cijfer zitten ook de belastingen en premies betaald door niet-ingezetenen. De collectieve lasten gedeeld door het bbp wordt de collectievelastendruk genoemd.

Energie Beheer Nederland

Energie Beheer Nederland (EBN) is een overheidsbedrijf dat van oudsher namens de Nederlandse Staat deelneemt in gas- en olieprojecten. De activiteiten van het overheidsbedrijf richten zich tegenwoordig meer op de energietransitie.

Verschil tussen saldo en toename schuld

De overheidsschuld kan toenemen ondanks een gerealiseerd overschot. Hiervoor kunnen drie oorzaken zijn. Ten eerste kan de overheid schulden aangaan voor de financiering van financiële activa, die niet meetellen in het overheidssaldo. Denk aan verstrekking van leningen, aanschaf van aandelen of storten van geld op bankrekeningen. Ten tweede kunnen kasinkomsten en -uitgaven in een kalenderjaar volgens de statistische richtlijnen

aan een ander boekjaar toegerekend worden, waardoor zij geen effect op het saldo van dat verslagjaar hebben, maar wel op de financiering, of omgekeerd. Ten slotte kan de waardering van de schuld een verklaring bieden. Dan gaat het onder andere om het zogenaamde agio bij uitgifte van schuldtitels. In 2022 leidden alle drie effecten tot een toename van de overheidsschuld.

Officiële raming

De gepubliceerde cijfers vormen de eerste jaarraming van het CBS voor de sector overheid over 2022.

De gegevens over 2021 zijn in dit nieuwsbericht bijgesteld ten opzichte van eerdere publicaties. In de cijfers van dit nieuwsbericht is nieuwe informatie over de financiën van de Rijksoverheid en de socialezekerheidsfondsen verwerkt. De voornaamste wijzigingen bij de uitgaven zijn: de subsidies in het kader van de NOW en TVL (tezamen 2,6 miljard euro bijgesteld), de SDE-subsidies (-1,7 miljard euro) en zorguitgaven van Zorginstituut Nederland (-0,9 miljard euro). Aan de inkomstenkant zijn de belangrijkste bijstellingen: nog te ontvangen belastingen en wettelijke sociale premies als gevolg van de coronauitstelregeling (1,6 miljard euro) en overdrachten van de EU, voornamelijk vanuit het coronaherstelfonds (0,8 miljard euro). Het overheidstekort over 2021 komt daardoor 2 miljard euro lager uit dan in eerdere publicaties.

De gepubliceerde cijfers van het CBS zijn de officiële cijfers over het overheidssaldo en de overheidsschuld van Nederland. Zij worden aan de Europese Commissie gerapporteerd in het kader van de buitensporige-tekortenprocedure (BTP of 'Excessive Deficit Procedure', EDP). De rapportages vinden twee maal per jaar plaats, voor 1 april en voor 1 oktober. Het statistisch bureau van de Europese Unie, Eurostat, zal de tekorten en schulden van alle lidstaten, die moeten zijn ingediend voor 1 april 2023, verifiëren en de cijfers vervolgens op 21 april a.s. publiceren.

Europese schuldnorm en buitensporige-tekortenprocedure

Volgens het Groei- en Stabiliteitspact voor eurovoerende landen mag het tekort van de overheid niet boven de 3 procent van het bbp en de schuld van de overheid niet boven de 60 procent van het bbp uitkomen.

Als een tekort de norm overschrijdt, komt de betreffende lidstaat terecht in de buitensporige-tekortenprocedure. Hierin moet het tekort weer teruggebracht worden tot onder de drie procent. Tijdens deze procedure kunnen ook sancties worden opgelegd. Dit gebeurt niet indien de overschrijding aan de volgende criteria voldoet:

- Het buitensporige tekort is tijdelijk;
- Het is een resultaat van uitzonderlijke omstandigheden, bijvoorbeeld een economische crisis.

Lidstaten met een schuld hoger dan 60 procent van het bbp moeten het deel van de overheidsschuld boven de 60 procent van het bbp jaarlijks met gemiddeld een twintigste deel terugbrengen.

De Europese Commissie heeft in 2020 besloten de Europese begrotingsregels tijdelijk niet toe te passen. Door de begrotingsregels tijdelijk niet toe te passen kunnen landen extra uitgaven en investeringen doen om nationale coronamaatregelen te financieren.

Overheid

De overheid omvat de centrale overheid (voornamelijk het Rijk), de lokale overheid (gemeenten, waterschappen, provincies, e.d.) en de socialezekerheidsfondsen. Het CBS verzamelt voor de samenstelling van de cijfers gegevens bij de belangrijkste overheden en completeert deze met aanvullende ramingen voor de ontbrekende instellingen.